

GALATASARAY LİSESİNİN ISLAHINA İLİŞKİN ALİ SUAVİ'NİN GİRİŞİMLERİNİ GÖSTEREN BİR BELGE

Prof. Dr. YAHYA AKYÜZ

Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Öğretim Üyesi

Öğretmen, gazeteci ve yazar Ali Suavi 1.1.1877'de Galatasaray Lisesi müdürlüğüne getirilmiş, 20.10.1877'de bu görevden alınmıştır.¹ O, Mabeyn-i Hümayûn Başkitâbetine (Padişahın Sekreterliğine) gönderdiği bir yazıda, kendisine bu görev verildiği zaman Galatasaray Lisesinin durumunu ve bizzat kendisinin gerçekleştirdiği ıslahatı açıklamıştır. Başbakanlık Devlet Arşivinde gördüğümüz bu belge, önemli eğitim-öğretim kurumlarımızdan Galatasaray Lisesinin geçmişi ile ilgili olduğu için Türk Eğitim Tarihinin de önemli bir belgesidir. Ayrıca bu belge, Ali Suavi'nin eğitimcilik, okul yöneticiliği yönlerini de çok güzel ortaya koymaktadır.

Belge Yıldız evrakı arasında bulunmaktadır ve iki sayfadan ibarettir. İmza yeri koparılmıştır. Ali Suavi'nin, Abdülhamit'i devirmek için Saraya baskın düzenlediği ve bu olayda öldürüldüğü hatırlanınca, onun adının bile yok edilmiş olması anlaşılır. Sonradan belgeye kurşun kalemle, "Ali Suavi imzalı olduğu" şeklinde bir kayıt düşürülmüştür. Böyle bir yazı olmasa bile belgenin ona ait olduğu, tarih ve üslup bakımından bir kuşkuya yer vermemektedir.² Fakat belgenin

¹ Ali Suavi'nin eğitim ve kültür tarihimizdeki yeri için bkz. Yahya AKYÜZ, *Türkiye'de Öğretmenlerin Toplumsal Değişimdeki Etkileri* (1848-1940), Ankara, 1978, s. 48-50. Ali Suavi'nin okullarda gazete okutulması yolunda ilginç bir girişimi için bkz. Yahya AKYÜZ, *Okula Gazete Sokan Öğretmen Ali Suavi ve Günümüz Eğitiminde Benzer Girişimler*, *Belleten*, Temmuz 1978, Cilt XLII, Sayı 167, s. 437-444.

Galatasaray Lisesinin kuruluşuna ilişkin ayrıntılı bilgiler için bkz. İhsan Sungu, *Galatasaray Lisesinin Kuruluşu*, *Belleten*, 1943, Sayı 28, Cilt VII-2, s. 315-347.

² Başbakanlık Devlet Arşivi, Kısım 14, Evrak 1274, Zarf 126, Karton 10.

aslında iki sayfadan fazla olduğu ve baştarafının bulunmadığı düşünülebilir. Belgenin başlayış biçimi böyle bir ihtimali akla getiriyor. Dil bakımından ise belge, dönemine göre oldukça sade biçimde kaleme alınmıştır.

Ali Suavî önce kendi tayini sırasında okulun öğrencilerine ilişkin bilgi veriyor:

“Mekteb-i Sultani şakirdanı

Tarih-i nasb-ı acizide bulduğum şakirdan

	Nüfus
Müslim	162
Gayri müslim	377

Ekalliyet üzere kabul olunmuş İslamdan on altı nüfus tam ücret verdikleri halde,

94 Ermeniden tam ücret veren bir nefer yok

122 Rumdan tam ücret veren yalnız bir şakird

52 Bulgardan tam ücret veren yalnız üç

Mektebin Nizamnamesince büktidarlar lütfen ve merhameten ihсан buyurulacak ücret yalnız teb'a-i osmaniyeye mahsus iken bu hukuktan hissedar edilmiş ecanip:

4	Moskof teb'ası
16	Fransız
8	İtalyan
2	İngiliz
2	Yunanî”

Ali Suavî bundan sonra, Galatasaray Lisesindeki Bulgar öğrencilerin Devlete karşı silahlı eylemlerinden söz ediyor:

“Geçen sene Filibe ve İslimiye sancaklarında ihtilâle reis olan Bulgarlar hep Mekteb-i Sultani şakirdanından idiler. İslam köylerini yakan Kaplıško idi.

Vançof ve Siyarof silah bedest-i şekavet tutulup mahkûm iken Bab-ı Âlî tarafından meccanen Mekteb-i Sultaniye ithal olunmuş ve bu kere Rusya askeri Tuna'yı geçtiğinde biraz Bulgar şakird daha ayartarak Rus ordusuna iltihak etmişler.”

Ali Suavî daha sonra okulun öğretmenlerinden zararlı ve bölücü eylemlerde bulunanlar hakkında bilgi vermektedir:

“Mekteb-i Sultanî muallimlerinden

- 1 Cakmu: Rusya sefiri Agnatyef’in çocuklarının muallimi olup merhum tarafından mektebe ithal olunmuş ve Devlet-i aliye aleyhinde açıktan ders vermekte bulunmuş.
  - 1 Zankof: Keza Rusya sefaretî tarafından mektebe sokulmuş ve geçen Bulgar vakasında Londra’ya gidip Devlet-i aliye aleyhine mitinglerde çalışmış ve bu kere Rusya tarafından Tuna’da bir mahalle (galiba Bela*) mutasarrıf nasbedilmiş (müddeti-âcizide Mektepte mevcut değil)
  - 1 Sinuve: Fransız Coğrafya muallimi olup ilân-ı harb olunduğu sırada Rusya sefaretî tercümanı Avnu ile muhbirlik mukavele eylediği Zaptiye müşiriyet-i celilesi canibinden bittahkik savb-ı âciziye iş’ar kılındı (Ali Suavî, görüldüğü gibi, bu öğretmen hakkında emniyet kuruluşu nezdinde soruşturma yapıp bilgi aldığını söylüyor)
  - 1 Mihalofski: Mektepte Bulgar lisanı muallimi olup tahrikten hâlî olmayan
- 3 Bulgar kalfa”

Ali Suavî bundan sonra okulda uygulanan öğretim yönteminin yetersizliği, bunun nedenleri ve öğrencilerin yetersiz yetişmelerine ilişkin sonuçları üzerinde duruyor:

“Usûl-ü tedrisiye

Mekteb-i Sultanide altı yıldan beri Elifba sınıfını geçememiş şakirt var. Hele iki üç yıllıklar çok.

Nizamnameye göre Lise beş sene için iken tedrisin yolsuzluğundan sekiz seneye temdit olunmuş.

Şakirdan on yıl makina gibi gece gündüz çalıştırılmış oldukları halde ne Lisan-ı Osmanîde, ne Fransızcada doğruca bir şey yazmaya

* Metin içinde şöyle: (غالبا بلا). Bunu “galiba Bela” ya da “Galbabl’a” şeklinde okumak mümkündür. Fakat gerek eski Osmanlı Devleti haritaları üzerinde, gerek Bulgaristan’ı iyi bilen bazı kişiler nezdinde yaptığımız araştırmalarda, Rusçuk’un az güneyinde Byala adında bir kent bulunduğunu tesbit ettik. Böylece, metinde sözü geçen kent, Byala olsa gerektir. (Y. Akyüz).

muktedir bir şakirt çıkmıyor. Bazı müstahaklar var ama bunlar bilcümle tahsili bu mektebe münhasır olmayanlardır. Bu hale sebep kaide-i talim yok.

Bir de ekser muallimler şuradan buradan toplanma, usûl-ü cedide üzere ders görmemiş ve şehadetnamesizler.

Ali Suavî, daha çok durum tesbiti niteliğindeki açıklamalarından sonra, müdürlüğü dönemindeki ıslahat girişimlerinden söz ediyor:

Islahat:

Nasb-ı acizden beri Mekteb-i Sultaniye giren İslam şakirdanı altmış kadar var. Binaenaleyh bugün şakirdan-ı müslime iki yüz yirmi kadar.

Bulgarlardan nizamı veçhile ücret talep olunarak sühûletle def' ve teb'idleri müyesser oldu. Fakat isyan etmemiş memleketlerden ve çalışkan uslu olanlara bir şey denmedi.

Moskoflar ihraç edildi.

Ecanip içlerinde şayet bir nevi hizmet-i sadakate mebni nail-i mükâfat olmuş ve bu mükâfat irade-i seniyyeye müstenit bulunmuş var ise onlar tefrik olunarak sairlerinden ücret talebine teşebbüs olundu.

Cakmu'nun kontratosu feshedilerek çıkarılmıştı.

Sinuve'ye izin verildi.

Mihalofski, Lisan-ı Bulgar mecburî olmadığından Mektep maaş veremeyeceği beyanı ve diğer Bulgar kalfalarla beraber ib'ad edildi (uzaklaştırıldı).

Islah-ı tedris için muallimlerden diploma sual olunup hocalık etmesini bilmiyenlerin diplomalı ve daha az maaşlı muallimlerle tebdiline (değiştirilmesine) teşebbüs olundu ve bilcümle bundan birbuçuk mah (ay) mukaddem Maarif Nezaret-i celilesine takdim eylediğim lâyiha mucibince kaide-i tedris tesis olunarak icraya mübaşeret edildi."

Ali Suavî yazısını Maarif Nezaretini şikâyet eden bir tarzda ve şöyle bitirmektedir:

"Mesail-i mezkûrenin kâffesinde Maarif Nazırının muavenetine öteden beri müracaat olunageldiyse de hiçbirini icraya müsait görünmediğinden ve bu babda yazılan muharrerat-ı resmîyeye cevap vermeye bile cesaret eylemediğinden Cenab-ı Hakka mütevekkilen ve

zaman-ı hakkaniyet-i adâletpenâhiye müsteniden vazife-i acizî ıcrasına cesaret kılındı. Olbabta ve herhalde emrû ferman hazret-i veliyülemrindir.

14 Şaban 294 ve 11 Ağustos 93''

Belgenin tarihleri Milâdi tarihle 24 Ağustos 1877 Cuma'ya rastlamaktadır.

Belgede Ali Suavi'nin üzerinde durduğu noktaları maddeler halinde sıralamak yararlı olacaktır. Bu arada Galatasaray Lisesi ile ilgili başka ilk kaynaklardan da söz edilecektir:

1. Ali Suavi'nin okulun müdürlüğüne getirildiği sırada öğrencilerin sayısal ve dinsel durumu şöyledir:

Müslim	162
Gayri müslim	<u>377</u>
Toplam	539

Ali Suavi, müdürlüğe geldikten sonra müslüman öğrencilerin okula daha çok sayıda kaydolmalarını teşvik ve azınlık ile yabancı öğrencilerin uzaklaştırılmaları şeklinde bir politika izlediğini, bu nedenle müslüman öğrenci sayısının 220'ye çıktığını söylüyor.

Gayri müslim öğrencilerin mezhep ve milliyetlerine göre kesin sayıları verilmiyorsa da Ermeni, Rum ve Bulgarların tam (?) sayıları şöyledir:

Ermeni	94
Rum	122
Bulgar	52

Engelhardt ise Aralık 1869'da öğrencilerin din, mezhep ve milliyetlerine göre sayısal dökümünü şöyle veriyor³:

Müslüman	277	Katolik Latin	65
Ermeni	91	Musevi	29
Ermeni Katolik	28	Bulgar	40
Rum	85	Protestan	<u>7</u>
		Toplam	622

³ Ed. Engelhardt, *Türkiye ve Tanzimat, Devlet-i Aliyenin Tarih-i Islahatı* 1826-1882, İstanbul, 1328 (1912), s. 230.

Oysa, okul kurulurken, öğrencilerin yarısını müslüman çocukların oluşturacağı kararlaştırılmıştı. Yukarıdaki rakamlar bu ilkenin uygulanmadığını, dengenin Türkler aleyhine bozulduğunu gösteriyor.

Okulda çok sayıda azınlık ve yabancı öğrenci bulunması başka bir gerçeği de ortaya koyuyor: Rusya ve Papanın okulun boykot edilmesini istemelerinin azınlık ve yabancılarca yerine getirilmediği, aksine okula çok rağbet edildiği anlaşılıyor. Gerçekten Rusya, İstanbul'da Fransızca diliyle öğretim yapan bir Lisenin açılmasını, bunun Fransanın yardımıyla gerçekleştirilmesini çekememiş ve özellikle Rumları tahrik ederek çocuklarını bu okula göndermemelerini istemişti. Öte yandan Papa, yayınladığı iki emirname ile Doğu katoliklerinin Galatasaray Lisesine çocuklarını göndermelerini yasaklamıştı. Fakat Papa, katolikliğin bu okuldan zarar görmeyeceğine ikna edilince, güvensizlik göstermekten vazgeçmişti ⁴.

2. Ali Suavî, belgede, azınlık ve yabancı öğrencilerin okulun ücret ödeme vs. biçimindeki gereklilerini yerine getirmediğini söylemektedir.

3. Ali Suavî, özellikle Bulgar öğrencilerin Devlete karşı silahlı eylemlerini açıklamakta, ayrıca Osmanlı Hükümetinin akıl almaz gafletini de ortaya koymaktadır: İki Bulgar öğrenci eşkiyalık yaparken silahlarıyla beraber yakalanmışlar ve mahkûm buldukları sırada Osmanlı Hükümetince parasız olarak Galatasaray Lisesine alınmışlardır. Fakat bunlar, başka Bulgar öğrencileri de kandırarak, Rusların Tuna'yı geçtikleri sırada Rus ordusuna iltihak etmişlerdir...

4. Ali Suavî, daha sonra, okulun öğretmenlerinden zararlı ve bölücü eylemlerde bulunanlar ve onlara karşı yaptığı işlemler hakkında bilgi veriyor. Bunlar, birisi o sırada okulda bulunmayan iki Rus öğretmen, bir Fransız öğretmen, bir Bulgar öğretmen ve üç Bulgar kalfadır. Ali Suavî tüm bu öğretmenlerin işine son vermiştir!..

5. Okulda başarı durumu çok zayıftır. Bu nedenle beş yıllık öğretim süresi sekiz yıla çıkarılmıştır. Öğrenci başarısızlığının asıl nedeni öğretmenlerinin çoğunun şuradan buradan toplanmış, öğretmenlik için yetişmemiş, yeni yöntemleri bilmeyen diplomasız kişiler oluşudur. Ali Suavî bunların yerine diplomalı ve üstelik daha az maaş vererek öğretmenler bulmuştur. O ayrıca incelediğimiz belgeden

⁴ Aynı yerde, s. 229-230.

bir buçuk ay önce Maarif Nezaretine bir lâyiha vererek tesis ettiği ve uygulamaya başladığı öğretim yöntemini açıkladığını söylemektedir. Ne var ki, çok önemli olduğunu sandığımız bu belge arşivde henüz bulunamamıştır. Onun bu düşünce ve girişimleri, öğretmenlik formasyonu alarak meslektan yetişmiş gerçek öğretmenlerin önemini ve bu tür öğretmenlerin öğrenci başarısında oynadığı önemli rolü çok iyi gördüğünü gösteriyor. 1877 yılında ileri sürülen bu düşünceler ve girişilen eylemler o dönem için çok yeni ve özgün sayılabilir ve Ali Suavi'nin eğitimcilik ve yöneticilik yönlerini de çok iyi gösterir.

Yayınladığımız başka bir arşiv belgesinde (1906) şöyle deniliyor:

“Tecrübe ile kesindir ki, yüksek ve idadî (orta) öğretim kurumlarından çıkanların çoğunda, bilim ve olgunluk tahsilinin asıl amacı olan dindarlık ve iyi ahlak arzulanan derecede görülüyor.” Bu durum aynı belgede şöyle açıklanıyor: İncelenince bu durumun kaynağında Fransa elçisi Mösyö Bourée'nin teşvik ve isteği üzerine Âli Paşanın sadaretinde açılan Galatasaray Lisesinin olduğu ve o zaman, hangi düşünce ve nedenlere dayanıldı ise, okulun yönetiminin sadakati şüpheli kişilere verildiği ve böyle bir uygulamanın başlatılmış olduğu görülür. Sonradan açılan Darülfünûn ve öteki yüksek okullarda da bu yola gidilerek iş bu dereceye varmıştır. Bu durum yalnız ve yalnızca öğretmenlerin eğitim ve öğretimlerindeki kötü niyetli telkin ve anlatımlarından ortaya çıkıyor; öğrenciler ve ders kitaplarından bir zarar gelmesi mümkün değildir⁵.” sözü edilen yönetici ve öğretim kadrosu, Ali Suavi'nin yakındığı ve mücadele ettiği kadro olsa gerekir.

6. Ali Suavi, belgenin sonunda Maarif Nezaretinin tutumuna ilişkin önemli bir iddiada bulunmaktadır: Bu, Ali Suavi'nin, belgede sözünü ettiği tüm sorunlarda sürekli Nezaretin yardımına başvurdu ise de Nezaret bunların hiçbirini çözmeye istek göstermemiş, hatta Ali Suavi'nin bu konudaki yazılarına cevap bile vermeye cesaret edememiş olduğu iddiasıdır. O da, Tanrıya tevekkül ederek ve Padişahın “adaletine dayanarak” doğrudan Padişaha başvurma cesaretini

⁵ Yahya Akvüz, Maarif Nazırı Haşim Paşa İle İlgili Orijinal Bir Belge ve Bazı Eğitimsel Görüşler, Sorunlar, *Belleten*, Temmuz 1981, Cilt XLV/2, Sayı 179, s. 208.

kendinde bulmuştur. O sırada Maarif Nazırı Münif Paşadır (Nazırlığı: 1.2.1877-9.11.1877).

Ali Suavi'nin Maarif Nezaretinden yakınması haklı olsa gerektir. Çünkü, özellikle Abdülhamit döneminde Maarif Nezaretinin yabancı okullar ve yabancı öğretmenlerin zararlı eylemlerine karşı çok pasif kaldığı bir gerçektir. Yayınladığımız bir arşiv belgesinde, 1893'te İmparatorlukta, öteki yabancı okullar hariç, 392 adet Protestan ve Amerikan okulu bulunduğu, bunların 108'inin Abdülhamit döneminde açıldığı, Osmanlı devlet adamlarının bu okulların açılmasına sorumsuzca göz yumdukları belirtilmektedir⁶.

⁶ Bkz. Yahya AKYÜZ, Abdülhamit Devrinde Protestan Okulları ile İlgili Orijinal İki Belge, *A. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1970, Cilt 3, Sayı 1-4, s. 121-130.

R E S U M E

UN DOCUMENT APPARTENANT A ALI SUAVI ET RELATIF A LA REFORME DU LYCEE DE GALATASARAY EN 1877

Nous avons vu aux Archives d'Etat de la Présidence du Conseil à Istanbul, un document appartenant à Ali Suavi et relatif à la réforme du Lycée de Galatasaray en 1877.

Le document en question est un rapport d'Ali Suavi, directeur de l'école, adressé au Secrétariat d'Abdülhamit II. L'auteur y trace d'abord un tableau du Lycée tel qu'il a observé quelques mois auparavant, lors de sa nomination comme directeur. Ensuite, il mentionne ce qu'il a pu rélaiser depuis.

Ainsi, durant sa direction, le nombre des élèves musulmans passe de 162 à 220. Il renvoie des élèves de nationalités étrangères ou appartenant aux minorités du pays parce qu'ils manquaient à leur obligation de payer leurs études.

Il cite des maîtres russes, français et bulgares qui ne visaient, sournoisement, qu'à la destruction de l'Etat ottoman. Ali Suavi dit qu'il a mis fin à leur fonction mais ajoute que leur influence néfaste a déjà porté ses fruits... On a vu par exemple, des élèves bulgares qui se sont soulevés contre l'Etat ottoman et ont incendié des villages turcs. Ces élèves ont été emprisonnés mais ensuite reçus à nouveau et gratuitement au Lycée par un Gouvernement inconscient... N'empêche que cette fois ils se seraient alliés avec l'armée russe contre l'Empire ottoman!

Ali Suavi dit également qu'il a voulu remplacer les maîtres non qualifiés par ceux mieux placés pour enseigner. Il dit aussi qu'il a soumis au Ministère de l'Education un rapport concernant les réformes qu'il a faites quant aux méthodes d'enseignement.

A la fin du document, Ali Suavi se plaint du Ministère de l'Education en ces termes: "Je m'y suis adressé bien des fois pour toutes ces questions-là. Mais le Ministère, nonchalant, ne m'a même pas répondu. Aussi en me fiant en Dieu et m'appuyant sur la justice impériale, ai-je cru devoir rédiger ce rapport et l'adresser directement au Sultan..."

کتابتہ مطافی شاکر داف

تاریخ نصاب برائے ہولینڈی شاکر داف

نفسی	
۱۶۷	مسلم
۲۷۷	فیہلم
آئینہ اللہ قبول اللہ: اسلام اور اسی تصور نام پر ایم: ویر دگری ۱۵۱۵ء	
۹۹	اسلام اور نام اجرت دین نہ برنفر بودہ
۱۷۷	روم دہا: « بالفکر شاکر
۵۷	طائر دہا: « بالفکر ایچ
کتابتہ نصاب برائے ہولینڈی شاکر داف: ویر دگری ۱۵۱۵ء	
۷	سقوط تبرک
۱۶	فرانس
۹	ایٹالیان
۷	انگلینڈ
۷	پرتگال
کتابتہ سہ ظہیر و لیبیہ نیا فرانسہ اہم دور رس اور نہ بلغار کھپ مذہب سلطان شاکر دانہ ایچ	
اسلام ہولینڈی باقارہ خلیفہ ابو	
دایحوف	دیباہوف
سود بست شفاوت طویلوب حکوم ایکہ با بیالی طرفہ بھانا مذہب سلطان با اذخالی اولسہ و دیگرہ عربی	
طویری کیکینج برآز بلغار شاکر دہی آبانہ رور روس اور دستہ اشقا و قتل	

کتابتہ فی معاصرہ فرانس

۱	جاقو	روسید سفیری انخانیفک جوہر بیزہ معانی اولوب رقوم طرفہ مذہب اذخالی اولسہ و درتعلیق علیہ
		ایچہ نہ روس ویرکج بولسہ
۱	زاقوف	کذا روسیہ اشعارتہ طرفہ مذہب صوفیہ و کیرہ بلغار و قدسندہ لوندہ یہ کہدوب دولتعلیق علیہ
		شہید ہا اسسہ و دیگرہ روسیہ طرفہ طوندہ برکلم (غالابو) معرق لقب ایلسہ (مذہب اجزیم مذہب موجود دلی)
۱	سنوہ	فرانسہ صفا معانی اولوب اعدوب: عرب اورینوسرہ روسیہ اشعارتہ ترجمان عوتو ایلرک
		شفا در ایچکی جیلیم سید سیدس جاجنہہ بالتحقیق صوبیا جزیہ اشعارتہ
۱	میخا دیک	مذہب بلغارسان معانی اولوب تحریرہ خالی اولسات
۷	انخانیفک	

اصول تریبیه

تکلیف‌الخاصه آنکه باین ترتیب الفبا منقح که مسمی سائر در اول هله ای اوج بیلقار بوده
 نظماً تصدیق نموده ایسه سیه سیه ایچونه ایگمه تریبیک یولسلفندنه ستر سیه تعدی اولغنه
 شاکردانه اولدیل ماکنه ایچ کوننده هاید برلسه اولدوقدی هالده نرسانه عکانه نه فرانسجه ده طوغریجه برسی ازانغرمقده سیکر هقیقا بود
 دجه سفقار دار آغا بیزنر باغچله قشیل بوشکته سقور اولیا نورد
 بوهاد سه قاعده تعلیم بود
 بزده اتر معامله سوز اده بود اده طوغریجه اصول جدیده اوزده دین کور مسمه دسما زمانه ستر

اصول هاشم

فصلی اوج بیزنر و کتب سله نیه کیمده اسلام شاکردانی آغمه قدر وار بنا زعید بوکونه شاکردا ستر ایچ بوز بیری قدر
 بلغار دانه نفیس و مهم اهت اولسا اولدوقده سهولت و دفع دنجیدری میسر اولدی فقط عیاله نرسه کلدردنه حیاشقانه اولسا اولدوقده برسی دوزری
 مقوقدر اوج ایراری
 اچانیا ایچریج ساید بر نوع خدمت صلاقته بن نایق مفا فاده اولسه و بو مفا فاده اراجه شیه سینه بولسه و اراسا نر قریبه اولدوقده سائر اولدوقده
 ایزت هاید قسب اولدی
 هاتق اوله قرولان قوس شیح ایر بزرک هیشا رلی
 سئوه یه اولدوقدی
 بیجا اولدیک و اده بلغار جیوری اولدا اولغندنه کتب معاسه و پرویه هکی بانیله و دیگر بلغار قافلرله برابر ابعاد ایراری
 اصصق تریبیه جیوره معامله رنه دیبوما سئوال اولنوب هیدر اولدوقدی بللی بزرک دیبومالی ورها از معالی معامله تریبیه قسب اولدی
 و ایچله بولسه بر جیه ماه مقدم معارف نف رنه جیه سنه ققدم ایچریک لوی بیجی قاعده تریبیه ناسیر اولدوقده اچایه با سینه ایراری
 سائی نکرورنه کاندسه معاری ناطریک معاذنه اوتر ونبر و مراهقت اولدوقدی هج بری اچرایه ماعدر کور کینده و بو اوج با بولسه
 حرات سیه جویا و دیگر بلده هاید ایچریکده هاید هق سولکوز و زمانه عقابن حله قشیل سینه اولدوقده اچایه جوی اچایه هاید هق قسبی
 اولدوقده و هر معالج اولدوقده مفته و سائر کس با سینه ایچریک

اصول تریبیه

